

ارائه استراتژی مناسب جهت تعیین عوامل اثربخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی (مطالعه موردی بخش ایرندگان شهرستان خاش)

راضیه هاشمی

کارشناس ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه زابل، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۳/۰۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۳/۰۴

چکیده

امروزه با وجود خشکسالی‌های فراوان و مشکلات زیاد در بخش کشاورزی اکثر روستاییان به سوی شهرها در حال مهاجرت هستند. با وجود بیکاری فراوان در روستاها از صنایع دستی می‌توان به عنوان جایگزینی مناسب در روستاهای کشور و ایجاد اشتغال پایدار استفاده کرد. هدف این پژوهش ارائه استراتژی مناسب جهت تعیین عوامل اثربخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی در بخش ایرندگان شهرستان خاش است. جامعه آماری تحقیق را زنان سوزن دوز بخش ایرندگان و کارشناسان (متخصصان و اساتید دانشگاه) تشکیل می‌دهد. که براساس آمار تعداد ۹۱۱ نفر زن به عنوان عضو در تعاونی فعالیت دارند و به سوزن دوزی مشغول هستند. از میان گروه اول (سوزن دوزان) با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۲۷۰ نفر زن به عنوان حجم نمونه به صورت تصادفی طبقه بندی شده انتخاب شده است. همچنین تعداد ۳۰ نفر به صورت تخمین شخصی به عنوان حجم نمونه در بخش کارشناسان انتخاب شده است. برای تجزیه و تحلیل یافته‌ها از مدل سوات استفاده شده است. همچنین برای بدست آوردن وزن گویه در سوات از ANP استفاده شده است. نتایج پژوهش نشان داد که بیشترین وزن را استراتژی WO یا همان استراتژی بازنگری یا انطباقی با وزن ۸/۱۷۰ دارد و الویت اول می‌باشد. درصد وزنی این استراتژی برابر با ۰/۲۶ درصد می‌باشد که نسبت به سایر استراتژی‌ها از درصد وزنی بالاتری برخوردار است. بنابراین استراتژی پیشنهادی حاصل از تکنیک سوات راهبرد بازنگری یا انطباقی (WO) می‌باشد.

کلمات کلیدی: صنایع دستی، سوزن دوزی، مدل سوات، اشتغال، بخش ایرندگان خاش

مقدمه

اشتغال‌زائی یکی از مشکلات فرا روی هر جامعه است و از آن جا که بیکاری معضلات عظیم اقتصادی و اجتماعی به همراه دارد (اعظمی و همکاران، ۱۴۰۱: ۷۰۹)؛ لذا توجه به رفع این مشکل در رأس برنامه‌های اقتصادی دولت‌ها قرار دارد (قاسمی، ۱۳۹۸: ۵۴۲). برنامه‌ریزان اقتصادی کشور معتقدند، برای اینکه در کشور ما اهداف کارآفرینی یا اشتغال‌زائی تا حد ممکن محقق شود، باید از ظرفیت‌های بالقوه تمامی بخش‌ها و اقشار بویژه صنایع دستی بهره گرفت. در این بین، توسعه سرمایه‌گذاری روی صنایع دستی، همواره به عنوان یکی از راه‌های ارزان و مناسب برای اشتغال‌زائی مطرح است (امیدی، ۱۳۹۲: ۳۷). صنایع دستی مهارتی خوانده می‌شود که توسط توانایی‌های هنر دست ایجاد شده و شکل تازه به خود می‌گیرد (Cosmaa and Panait, 2014:321). به عبارتی دیگر صنایع دستی به آن رشته از صنایع اطلاق می‌شود که ذوق و بینش انسان در آن نقش اساسی دارد. در این صنایع، هنرمند با ذوق و سلیقه خود به ساختن اشیایی با دست اقدام می‌کند که این شیء تا حدودی مظهر فرهنگ، اعتقادات و آداب و سنن جامعه‌ای است که هنرمند به آن تعلق دارد (امیدی، ۱۳۹۲: ۳۲). بررسی‌ها نشان می‌دهند، توجه به صنایع دستی در کشورهای مشرق زمین در ابتدا تحت تأثیر عوامل اجتماعی و با هدف بالابردن سطح اشتغال در جامعه و ایجاد درآمد، برای گروه‌هایی از مردم بود، ولی به سرعت آثار مستقیم آن در جهت احیای سنت‌ها، فرهنگ بومی و کمک به شکل گرفتن هویت ملی مطرح شد (یاوری و نورماه، ۱۳۸۴: ۱۰).

در کشور ما علی‌رغم فعالیت‌های انجام شده برای از بین بردن فقر، همچنان این مسئله در بسیاری از نقاط روستایی وجود دارد و بالتبع، روستاییان در وضعیت بد اقتصادی به سر می‌برند. بررسی‌های مختلف نشان داده است اغلب مهاجرینی که روستا را به سمت شهر ترک می‌کنند، مسایل اقتصادی و بیکاری را دلیل مهاجرت خود به شهر می‌دانند. به نظر می‌رسد در بین انواع روش‌های ارتقاء سطح زندگی روستاییان، بهترین روش برای گسترش منافع رشد به روستاییان، به خصوص آن‌هایی که دارای زمین و دام برای امرار معاش نیستند، تشویق روستاییان برای ادامه تولید صنایع دستی می‌باشد (محمودپور، ۱۳۹۰: ۱). در این زمینه، بررسی‌ها نشان می‌دهد، با مکانیزه شدن کشاورزی، افزایش سرمایه در تولید، مهارت پایین و به دلیل سایر فرهنگ‌ها، نقش زن محدود شده است؛ که می‌توانند با ایجاد بخش‌های تولیدی و خدماتی مشاغلی برای مهاجران جدید و افراد مسن ایجاد کنند (Cick et al., 2017:228). موضوع کم بودن فرصت‌های شغلی برای زنان به علاوه اعمال تبعیض بیشتر به زنان در محیط‌های کاری می‌تواند به کارآفرینی توسط زنان در مقیاس‌های کوچک و متوسط و به صورت کار در خانه یا ایجاد شرکت‌های تولیدی بینجامد. از این رو یکی از راه‌های حل معضل بیکاری زنان، توسعه کارآفرینی در میان آنها می‌باشد، که با بهره‌گیری از استعدادهای بالقوه خود، افرادی خلاق، نوآور و کارآفرین شوند (ملکزاده، ۱۳۹۲: ۲۵۴). بر این اساس توانمندسازی زنان نیاز به تلاش‌های مشترک همه ذینفعان، دولت و سازمان‌های عمومی، سازمان‌های جامعه مدنی و همچنین مردان و حتی خود زنان می‌باشد. توانمندسازی زنان از یک تکامل خطی نتیجه نمی‌گیرد؛ بلکه، از طریق انتشار اطلاعات با مفهوم سازی در داستان‌ها، ضرب‌المثل‌ها، فیلم‌ها و غیره بدست می‌آید. رسانه‌ها شهروندان را قادر می‌سازد تا با حقوق افراد آشنا شوند. طرح‌هایی مختلف برای توانمندسازی آنها ایجاد می‌کند، به‌طوری که، نه تنها توانایی‌های اقتصادی بلکه می‌تواند توانایی‌های آنها را در تصمیم‌گیری در زندگی روزمره گسترش دهد.

بنابراین، علاوه بر خدمات مالی، می‌توان ابتکاراتی را برای به اشتراک گذاشتن ((توانمند سازی سیاسی))، در نظر گرفت (Ngullte, O.G 2015: 193). از نمونه سیاست‌های به‌کار رفته در این مقوله، سیاست کارآفرینی زنان توسط دولت‌های ملی در سه کشور اسکانندیناوی، نظیر: دانمارک، نروژ و سوئد در طول دوره ۲۰۱۵-۲۰۰۵ اجرا شده است که تأکید به برابری جنسیتی و استقلال مالی و اقتصادی دارد. (Pettersson et al, 2017: 50).

یکی از مهمترین گونه‌های هنر و صنایع دستی زنان روستایی ایران و بویژه در منطقه بلوچستان، هنر سوزن‌دوزی می‌باشد. سوزن‌دوزی از رایج‌ترین و در عین حال شاخص‌ترین هنرهای زنان بلوچ است (قاسمی و همکاران، ۱۳۹۲: ۶۱). سوزن-دوزی از جمله مهارت‌های زنان بلوچ است که جنبه هنری بویژه مصرفی دارد که با همان ابزار اولیه و اصیل تهیه شده و به همین دلیل، هزینه‌ی آن بسیار کمتر از صنایع و تکنولوژی بالاست. تکنولوژی مدرن و جدید با هزینه‌های هنگفت و همچنین افراد متخصص، نمی‌تواند به تنهایی جوابگوی تمام نیروی کار جامعه باشد مهارت‌های هنری، چون سوزن‌دوزی میتواند در رفع این مشکل تأثیری بسزایی ایفا نماید. در نتیجه، سوزن‌دوزی نه تنها مانعی برای استفاده مناسب از تکنولوژی روز جامعه نبوده، بلکه به عنوان مکملی در بالابردن سطح اقتصاد آن محسوب می‌گردد (خاموشی، ۱۳۸۷: ۷۷). براین اساس، اساساً انجام یک کنکاش علمی پیرامون چند و چون و کم و کیف مهارت‌های هنری زنان بلوچ که غالباً هم هنر سوزن‌دوزی است و همچنین، شناسایی عوامل اثربخشی اشتغال به سوزن‌دوزی زنان روستایی در اقتصاد خانواده‌شان موضوعیت و اهمیت می‌یابد. سوزن‌دوزی هنری است که به صورت خانگی و در قالب شرکت‌های تعاونی و گروه‌های خودیار محلی در بخش ایرندگان شهرستان خاش رواج دارد و ساعات فراغت زنان و دختران خانه‌دار را به خود اختصاص می‌دهد، که با کسب درآمد نیز برای شان همراه بوده است. این هنر همچنین از تمامی ویژگی‌های دیگر صنایع دستی کشور برخوردار است. به این معنی که الهام گرفته از فرهنگ بومی منطقه است. مهمتر از همه این که بخشی از آن نیازهای خانوادگی یا منطقه را تأمین می‌کند و مازادش به بازارهای شهری مناطق مختلف صادر می‌شود. امروزه توجه هر چه بیشتر به نقش زنان بخصوص زنان روستایی باعث توسعه روستاها می‌شود. سوزن‌دوزی به عنوان یکی از صنایع دستی زنان روستایی باعث ایجاد شغل در داخل روستا می‌شود و می‌تواند در ایام کم‌کاری یا بیکاری برای افراد روستا به عنوان یک منبع درآمدی محسوب شود و در کنار کشاورزی شغل دوم برای آنها ایجاد می‌کند و همه اینها ضرورت پرداختن به این موضوع را آشکار می‌کنند. از همین رو هدف این پژوهش ارائه استراتژی مناسب جهت تعیین عوامل اثربخشی اشتغال به سوزن‌دوزی زنان روستایی در بخش ایرندگان شهرستان خاش است. این پوهش در پی پاسخ به این سوال است که مهمترین راهبردها جهت اشتغال زنان به سوزن‌دوزی در بخش ایرندگان شهرستان خاش کدامند؟

پیشینه پژوهش

نظری و همکاران (۱۳۹۳) به مطالعه تطبیقی نقوش سفالینه‌های کلپورگان با نقوش سوزن‌دوزی بلوچ پرداختند که با پژوهش انجام شده مشخص شد، الهام‌گیری نقوش سفال کلپورگان از طبیعت، باورها و اعتقادات بلوچ در کنار نقوش سوزن‌دوزی که با الهام‌گیری از طبیعت، فرهنگ و باورهای قوم بلوچ شکل می‌گیرد، زمینه‌ساز اشتراکاتی در نقوش این هنرها شده‌اند. سپهوند و همکاران (۱۳۹۵) در مقاله خود نقش مشاغل خانگی و اهمیت آن در توانمندسازی زنان روستایی را مورد بررسی

قرار دادند. نتایج حاکی از آن نشان می‌داد که توانمندسازی زنان می‌توانند باعث بالا بردن کیفیت زندگی، افزایش درآمد، افزایش عزت نفس، بیشتر شدن تحرکات اجتماعی و تسریع دستیابی به فرایند توسعه می‌شود. ابوالفتح زاده و همکاران (۱۳۹۵) در مقاله خود به ارزیابی عوامل مؤثر در توانمندسازی زنان روستایی شهرستان اصفهان پرداختند. نتایج نشان داد که تحصیلات، اشتغال، استفاده از رسانه‌های جمعی، روابط اجتماعی و شغلی، دریافت درآمد شخصی، سلامتی، حمایت‌های دولت، استفاده از انواع آموزش‌ها، باور به برابری جنسیتی و وجود صندوق‌های اعتباری تأثیر مثبت و معنی‌داری در توانمندی زنان دارد. طغریایی و همکاران (۱۳۹۵) در تحقیق خود به شناسایی عوامل محیطی مؤثر بر کارآفرینی فرهنگی در صنایع دستی عشایری پرداختند. نتایج حاصل از این تحقیق نشان داد که مهمترین عوامل مؤثر بر کارآفرینی فرهنگی در صنایع دستی عشایری به ترتیب شامل حمایت از مخترعین و نوآوران جهت تجاری‌سازی ایده‌ها و محصولاتشان، فراهم نمودن تسهیلات زیرساختی و ارتباطی جهت سهولت در تأمین منابع و فروش محصولات، تشویق زنان توسط خانواده و نگرش موافق اطرافیان و تغییر در شیوه تولید و ایجاد کاربرد مناسب برای محصولات بوده است. یاسینی (۱۳۹۶) در مقاله خود به مطالعه فرهنگی و جامعه شناختی پوشاک سنتی زنان کناره دریای جنوب ایران پرداختند. نتایج نشان داده که مهمترین مؤلفه مؤثر بر فرم، طرح و بافت پوشاک زنان در مناطق کناره دریای جنوب ایران، جغرافیای طبیعی و پس از آن، دین است. جغرافیای فرهنگی و شغل نیز پس از دو عامل نخست، به ترتیب واجد اهمیت اند. قنبری و همکاران (۱۳۹۶) در مقاله خود به تبیین و ارزیابی نقش کارآفرینی در توسعه روستایی با تأکید بر صنایع دستی روستاهای بخش مرکزی در شهرستان انار پرداختند. نتایج حاصل از تحلیل یافته‌ها نشان می‌دهد که استقرار صنایع دستی در متنوع‌سازی و ایجاد اشتغال و کسب درآمد در زمینه اقتصادی و کاهش مهاجرت روستایی، بهبود زیرساختها و افزایش مشارکت و همکاری در بعد اجتماعی، در مناطق روستایی منطقه مورد مطالعه تأثیرگذار بوده است. کبیر و هیوو^۱ (۲۰۱۱) به بررسی پیشرفت زنان فقیر روستایی از طریق توسعه کارآفرینی کوچک در بنگلادش پرداختند. تجزیه و تحلیل نشان داد که فعالیت‌های مختلف شرکت‌های کوچک، به‌طور معنی‌داری برای توسعه معیشت خانوار و همچنین افزایش مشارکت زنان فقیر روستایی در فعالیت‌های اقتصادی و تصمیم‌گیری‌های خانوار مؤثر بوده است. کویان و زی^۲ (۲۰۱۱) در مقاله با عنوان ورود زنان به کارآفرینی خود اشتغالی در مناطق شهری چین، نقش خانواده در ایجاد الگوهای تحرک جنسیتی به این نتیجه رسیدند که زنان متأهل که با هدف کارآفرینی خود اشتغال آموزش دیده‌اند با مسئولیت‌های خانواده، برای دسترسی به خدمات در مشاغل بخش دولتی محدود شده‌اند و میزان بسیار پایین‌تر ورود به بحث خود اشتغالی را دارند. شورمان^۳ و همکاران (۲۰۱۴) در تحقیقی منزلت زنان آمریکایی آفریقای تبار و انتخاب اهداف را با استفاده از نظریه اجتماعی شناختی شغلی بررسی کردند. نتایج محققین نشان داد بین درک نسبت به خودکارآمدی با توسعه شغلی و اهداف رابطه معناداری وجود ندارد. انتظارات نسبت به اهداف و توسعه شغلی رابطه ای وجود ندارد. بین علاقه مندی نسبت به کار و توسعه شغلی رابطه غیر مستقیمی وجود دارد. همچنین یافته‌ها نشان داد بر خلاف SCCT بین خودکارآمدی با انتظارات نسبت به اهداف رابطه

¹ - Kabir and heio

² - Quian akd Zi

³ - Sheuermann and

معناداری وجود ندارد. پژوهشگران به این نتیجه رسیدند بین اهدا ف و توسعه شغلی رابطه معنادار و مثبت وجود دارد. همچنین بین درک از خودکارآمدی و انتظارات نسبت به اهداف با علاقمندی نسبت به کار رابطه غیر مستقیمی وجود دارد. سیسک^۱ و همکارانش (۲۰۱۷) در پژوهش خود نقش گردشگری بر صنایع دستی در ترکیه را مورد بررسی قرار دادند. نتایج نشان می‌داد، گردشگری باعث شده است که سنت‌ها در ترکیه حفظ شود و در شرایط اجتماعی، اقتصادی و فردی با وارد شدن قدرت بر زنان تأثیر گذاشته و کسب و کار آنها را فراهم کرده است. مروترا^۲ (۲۰۱۷) در مقاله خود به بررسی سقوط اخیر مشارکت زنان و عوامل تعیین کننده اقتصادی آن در هند می‌پردازد. نتایج نشان می‌دهد که با مکانیزه شدن کشاورزی، افزایش سرمایه در تولید، مهارت پایین و به دلیل سایر فرهنگ‌ها نقش زن محدود شده است؛ که می‌تواند با ایجاد بخش‌های تولیدی و خدماتی مشاغلی برای مهاجران جدید و افراد مسن ایجاد کنند.

مبانی نظری

صنایع دستی به مجموعه ایی از هنر- صنعت‌ها اطلاق می‌شود که به طور عمده با استفاده از مواد اولیه ی بومی و انجام قسمتی از مراحل اساسی تولید به کمک دست و ابزار دستی ساخته می‌شود که در هر واحد آن ذوق هنری و خلاقیت فکری صنعتگر سازنده، به نحوی تجلی یافته و همین عامل وجه تمایز اصلی این گونه محصولات از مصنوعات مشابه ماشینی و کارخانه ای است (یاوری و نورماه، ۱۳۸۴: ۱۳). در تعریف دیگر، صنایع دستی اساساً فعالیت‌هایی است که از آرزو برای برآورده ساختن نیازهای اساسی انسان است که می‌تواند با ابزار و وسایل بسیار ساده ساخته شود، از مواد قابل استفاده قابل دسترس یا باقی مانده‌ها به عنوان مواد اولیه استفاده می‌کند، نیاز به تلاش شدید و قدرت ایجاد می‌کند. علاوه بر این، صنایع دستی، زمینه‌های کاری هستند که ویژگی‌های عملکردی، زیبایی شناختی و اقتصادی را ادغام می‌کنند و عمدتاً فعالیت‌های زمان آزاد هستند که می‌توانند جزء فعالیت‌های اصلی باشند. همچنین، صنایع دستی در توسعه کشور و ارتقاء بسیار اثر بخش می‌باشد (Kocak et al, 2017: 692). زنان در گستره جهانی نقش عمده‌ای در فعالیت‌های اقتصادی دارند، اما فعالیت اقتصادی آنان در کشورهای در حال توسعه و از همه مهم‌تر در نواحی روستایی این جوامع شکل متفاوتی دارد. این فعالیت‌ها عمدتاً سنتی است، در داخل خانه انجام می‌شود، جنبه تولیدی دارد و درافزایش درآمد خانوار تأثیر بسزایی دارد. با این حال، زنان روستایی نامرئی‌ترین مشارکت‌کنندگان در فرآیند اقتصادی جامعه و خانواده است (نوری و علی مجمدی، ۱۳۸۸: ۸۸). به کارگیری توانایی‌ها و استعداد‌های زنان به قصد بهره‌گیری حداکثر از نیروی انسانی جوامع مستلزم شناخت علمی و دقیق فعالیت‌های آن‌ها می‌باشد. از آن‌جا که در جوامع در حال انتقال نیمی از جمعیت در روستاها به سر می‌برند و نیمی از جمعیت روستایی زنان می‌باشند، یکی از راه‌های دستیابی به منابع انسانی مطالعه فعالیت‌های اقتصادی زنان روستایی در عرصه گوناگون می‌باشد. اهمیت سهم زنان روستایی در نیروی انسانی نه فقط در فعالیت‌های خانگی است، بلکه در فعالیت‌های تولیدی بیرون از خانوار نیز می‌باشد. با توجه به اینکه زنان

¹ - Cicek

² - Mehrotra

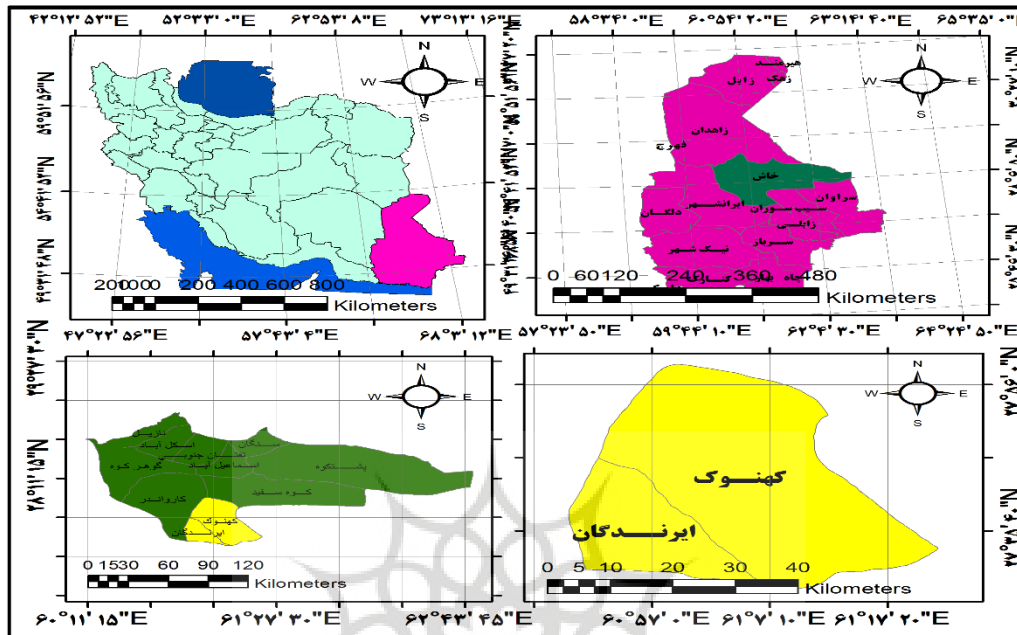
روستایی هم در خانه و هم در خارج از خانه به فعالیت های تولیدی مشغول هستند و ایجاد مازاد اقتصادی می نمایند (لهسایی زاده و همکاران، ۱۳۸۴: ۱۲۵-۱۲۴).

در رابطه با ایجاد صنایع روستایی، دیدگاه ها و نظریات متعددی ارائه شده است از جمله آن می توان به مدل آلفرد وبر، آگوست، پولاندر، اسمیت، گرین هات، والتر ایزارد، راسترون، روستو، رنر، کریستالر اشاره نمود (کلانتری، ۱۳۸۹: ۱۷۹-۱۷۵). از میان صاحب نظران انسان شناسی، نظریه بقا یا بازماندگی تایلور کمک بیشتری به تحلیل کارکردی صنایع دستی می کند. در نظریه تایلور عناصر بازمانده، عناصری هستند که در یک جامعه مشخص مشاهده می شوند. اما بر خلاف سایر عناصر دارای کارکردی متعلق به جامعه خود نیستند. بنابراین حضور آن در جامعه را باید به دلیل نوعی عادت و نوعی تعلق خاطر، جدای از کارکرد نخستین و اولیه و به بیان بهتر، کارکرد اصلی آن ها دانست. برای مثال از گذشته که به دلایلی کارکرد خود را از دست داده اند یا قادر به پاسخ دهی به نوع امروزی نیستند (بایگان، ۱۳۸۶: ۹۲). بر اساس نظریه جدا سازی بازار کار، ما دو گونه شغل می یابیم. نخست، آنهایی که دارای موقعیت با ثبات، با درآمد خوب و فرصت هایی برای پیشرفت در امور کاری هستند (بازار اولیه) و دوم، مشاغلی که دارای ویژگی هایی همچون مزد پایین، امنیت شغلی کمتر، امکان پیشرفت فوق العاده محدود می باشند (بازار ثانویه). وجود این تفکیک و تقسیم بر پایه جنسی می باشد. (لهسایی زاده و همکاران، ۱۳۸۴: ۱۲۷). از نظر طرفداران نظریه نوسازی، برآورده ساختن نیازهای اساسی از حقوق اولیه تمام افراد است و هر فردی باید امکان آن را داشته باشد که از تمام تواناییها و خلاقیت های خود استفاده کند. بنابراین زنان باید بیاموزند که با خوباوری و اعتماد به نفس در پذیرش و توزیع مسئولیتها چه در خانواده و چه در جامعه شرکت کنند. (علیائی و دهقان نیستانی، ۱۳۹۱: ۷۲). در نظریه کارآیی، تمرکز از ((زن)) برداشته و بر ((توسعه)) مبتنی می شود، با این فرض که افزایش مشارکت زنان در امور اقتصادی به افزایش امکان برابری خواهد انجامید. در واقع، این نظریه بر این اساس شکل گرفت که در صورت فعال نبودن زنان در عرصه اقتصاد، ۵۰٪ از منابع موجود جامعه اساساً از دست می رود یا آن گونه که باید مورد استفاده قرار نمی گیرد. در این نظریه به زنان که در اجرای پروژه ها به صورت خودیار و داوطلب و بدون دستمزد شرکت می کنند نه تنها در مقام کارگر مساوی با مرد، به مثابه مدیرانی که به انجام دادن خدمات پایه توجه بیشتری دارند. (پاپلی یزدی و ابراهیمی، ۱۳۹۴: ۱۲۹).

معرفی منطقه مورد مطالعه

شهرستان خاش در دامنه جنوبی قله تفتان بین طولای ۶۰ درجه و ۵ دقیقه تا ۶۲ درجه و ۴۵ دقیقه شرقی و عرض جغرافیایی ۲۷ درجه و ۵۰ دقیقه تا ۲۸ درجه و ۴۵ دقیقه شمالی واقع شده است. این شهرستان از شمال به زاهدان و از غرب و جنوب غربی به شهرستان ایرانشهر، از جنوب به شهرستان سراوان و از شرق به کشور پاکستان محدود می گردد. این شهرستان دارای دو شهر خاش و نوک آباد می باشد. شهرستان خاش به دلیل موقعیت جغرافیایی دارای آب و هوای گرم و خشک است و به علت همجواری با کوه آتش فشان تفتان آب و هوای نسبتاً سردی دارد. این شهرستان دارای دارای ۲۳۱۰۵ کیلومتر مربع وسعت و دارای ۷۳۸۲۱ نفر جمعیت که ۶۴ درصد جمعیت آن در روستا ساکن هستند و دارای ۲ شهر و ۳ بخش و دهستان می باشد. بخش ایرندگان شامل دهستان ایرندگان و دهستان کهنوک است. محدوده مورد مطالعه

در ضلع جنوبی شهرستان خاش در منطقه ای کوهستانی واقع می باشد که از شمال به دهستان کوه سفید، از غرب به دهستان کارواندر، از جنوب به شهرستان ایرانشهر و از شرق به شهرستان سراوان محدود می باشد(فرمانداری شهرستان خاش، ۱۴۰۲).



شکل ۱. معرفی منطقه مورد مطالعه

روش تحقیق

این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر روش انجام کار توصیفی - تحلیلی است. جامعه آماری پژوهش را تمام زنان سوزن دوز بخش ایرندگان (شهرستان خاش) تشکیل می دهد که در قالب شرکت های تعاونی مشغول به فعالیت هستند. جامعه آماری تحقیق را زنان سوزن دوز بخش ایرندگان و کارشناسان (متخصصان و اساتید دانشگاه) تشکیل می دهد. که براساس آمار تعداد ۹۱۱ نفر زن به عنوان عضو در تعاونی فعالیت دارند و به سوزن دوزی مشغول هستند. از میان گروه اول (سوزن دوزان) با استفاده از فرمول کوکران تعداد ۲۷۰ نفر زن به عنوان حجم نمونه به صورت تصادفی طبقه بندی شده انتخاب شده است. همچنین تعداد ۳۰ نفر به صورت تخمین شخصی به عنوان حجم نمونه در بخش کارشناسان انتخاب شده است. جهت افزایش درجه اعتبار از روش صوری استفاده شده است. بدین منظور پرسشنامه بعد از تدوین در اختیار صاحب نظران، متخصصان و استادان قرار گرفت و پس از جمع آوری نظرات آنها اصلاحات لازم انجام شد. برای تعیین پایایی پژوهش از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شده است. میزان آلفای محاسبه شده ۰/۸۱ است که نشان می دهد عدد مطلوبی است و دقت لازم برای احراز پایایی سازه ها در پرسش نامه به کار گرفته شده و گویه های طراحی شده برای سنجش شاخص ها همبستگی درونی دارند. برای تجزیه و تحلیل داده ها از مدل سوات استفاده شده است. همچنین برای بدست آوردن وزن گویه در سوات از ANP استفاده شده است.

یافته های پژوهش

در این قسمت به بررسی یافته های پژوهش در قالب یافته های توصیفی و یافته های استنباطی پرداخته شده است. ۱۴/۴ درصد پاسخ گویان در گروه سنی کمتر از ۲۰ سال، ۳۹/۶ درصد در گروه سنی ۲۱ الی ۳۰ سال، ۲۸/۹ درصد در گروه سنی ۳۱ الی ۴۰ سال، ۱۵/۶ درصد در گروه سنی ۴۱ الی ۵۰ سال و ۱/۵ درصد در گروه سنی بالاتر از ۵۰ سال قرار دارند. ۷۲/۲ درصد از پاسخگویان متأهل و ۲۷/۸ درصد مجرد هستند. ۴۱/۱ درصد از پاسخگویان بیسواد، ۲۵/۵ درصد راهنمایی، ۲۱/۸ درصد دبیرستان و ۱۱/۵ درصد سواد دانشگاهی داشته اند. ۳۴/۸ درصد از پاسخگویان درآمد کمتر از ۸۰۰ هزار تومان دارند، ۴۵/۹ درصد درآمد بین ۸۰۰ تا ۱ میلیون، ۱۲/۶ درصد درآمد تا ۱/۵ میلیون، ۶/۷ درصد درآمد بالای ۱/۵ میلیون تومان دارند.

تعیین استرژری عوامل اثربخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی بخش ایرندگان شهرستان خاش

در این بخش به بررسی عوامل داخلی (نقاط قوت و ضعف) و همچنین عوامل بیرونی (نقاط فرصت و تهدید) در اثربخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی بخش ایرندگان شهرستان خاش می پردازیم و پس از تعیین این نقاط، استرژری های چهارگانه بر اساس این نقاط نوشته می شود. در ادامه با استفاده از روش تلفیقی سوات و فرآیند تحلیل شبکه ای (محاسبات کمی مدل) به انتخاب استرژری می پردازیم.

تعیین وزن نسبی (ANP) و وزن مطلق (طیف لیکرت) هر یک از عوامل داخلی و بیرونی در این گام با استفاده از نظر کارشناسان که در زمینه ی مورد مطالعه صاحب نظر هستند و آشنا به صنایع دستی روستایی می باشند خواسته شد در قالب تکنیک فرآیند تحلیل شبکه ای و تحت نرم افزار اکسپرت چویس مقایسات زوجی مربوط به نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدید را انجام دهند تا وزن نسبی عوامل مشخص شود. همچنین برای بدست آوردن وزن مطلق عامل ها نیز با استفاده از طیف لیکرت کارشناسان اهمیت هر یک از عوامل را مشخص می کنند. در این گام وزن مطلق هر یک از عوامل داخلی و خارجی بر اساس اهمیت هر یک بدون توجه به سایر موارد گروه خود توسط کارشناسان برآورد گردید. ارزش و اهمیت هر یک از موارد طبق الگوی زیر از کمترین مقدار (۱) تا بیشترین مقدار (۵) ارزش گذاری شد. وزن نسبی و مطلق هر یک از عامل ها در جدول شماره ۲ آورده شده است. پس از آن که وزن نسبی و مطلق هر یک از عوامل بدست آمد آن دو را در یکدیگر ضرب کرده و وزن نهایی هر یک از عوامل بدست می آید.

جدول ۲. وزن نسبی و مطلق و وزن نهایی هریک از عوامل داخلی

Internal Factor Evaluation			ماتریس ارزیابی عوامل داخلی
وزن نهایی	وزن مطلق	وزن نسبی	عوامل استراتژیک داخلی
۰/۲۷۲	۴	۰/۰۶۸	ایجاد اشتغال بالاخص برای زنان سرپرست خانوار، بدون سرمایه و جوانان
۰/۲۷۹	۳/۴	۰/۰۸۲	عدم نیاز به سرمایه زیاد جهت فعالیت سوزن دوزی
۰/۵۱۶	۴	۰/۱۲۹	نسل به نسل دانش سنتی سوزن دوزی و حفظ ارزش‌های فرهنگی از طریق تولیدات سوزن دوزی
۰/۴۳۰	۵	۰/۰۸۶	ارزان بودن و سهولت دسترسی به مواد اولیه
۰/۳۵۰	۴/۶	۰/۰۷۶	ظرفیت بالا در جهت جذب توریسم و گردشگر
۰/۲۶۹	۴/۴	۰/۰۵۹	امکان خلق نوآوری و تنوع در تولید محصولات سوزن دوزی
۰/۲۶۶	۳/۵	۰/۰۷۶	قدرت رقابت پذیر و صادرات‌گرا و ارزآوری بالا
۰/۲۶۷	۳	۰/۰۸۹	انباشت دانش سنتی و بومی
۰/۲۳۴	۳	۰/۰۷۸	انتقال نسل به نسل تخصص و تجربه سوزن دوزی
۰/۲۹۶	۴	۰/۰۹۹	جذابیت بالای خرید محصولات سوزن دوزی نسبت به سایر تولیدات صنایع دستی
۰/۲۹۹	۴/۴	۰/۰۶۸	ایجاد خط درآمدی از طریق آموزش سوزن دوزی و توسعه فرهنگ آموزش سوزن دوزی
۰/۲۸۷	۳/۳	۰/۰۸۷	قابلیت استفاده مجدد از تولیدات سوزن دوزی شده
۰/۲۲۰	۴	۰/۰۵۵	بالا بودن قیمت نهایی و تمام شده محصولات سوزن دوزی شده
۰/۳۵۵	۴/۵	۰/۰۷۹	عدم وجود شبکه‌های تبلیغاتی مناسب
۰/۴۶۸	۴	۰/۱۱۷	نبود برنامه‌ای راهبردی، جامع و هدف‌گرا
۰/۲۲۵	۵	۰/۰۴۵	عدم وجود مکانیسم پذیرش سفارش تولید (داخلی و خارجی)
۰/۳۰۸	۳/۵	۰/۰۸۸	بهره‌وری پایین کارگاه‌ها و تعاونی‌های تولید
۰/۲۸۴	۴	۰/۰۷۱	عدم وجود برند و نام تجاری محصول
۰/۶۱۱	۴/۷	۰/۱۳۰	عدم وجود ارتباط مؤثر و ارگانیک بین تولیدکننده و مصرف‌کننده سوزن دوزی
۰/۲۷۶	۴/۶	۰/۰۶۰	عدم وجود الگو و طرح‌های خلاق و نوین
۰/۳۷۶	۴	۰/۰۹۴	نبود ساز و کارهای مدیریت علمی و نوین و حاکم بودن مدیریت سنتی در تعاونی‌ها
۰/۳۲۴	۴	۰/۰۸۱	عدم توجه جدی به امر آموزش و مهارت‌های آموزش زنان فعال در حوزه سوزن دوزی
۰/۳۷۰	۵	۰/۰۷۴	مشکلات جسمانی عین دوخت برای زنان فعال در حوزه سوزن دوزی (ضعیف شدن چشم، کمردرد، گردن درد و...)
۰/۳۵۳	۳/۵	۰/۱۰۱	نداشتن استقلال مالی زنان شاغل در تعاونی‌ها

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

همان‌طور که در جدول شماره ۲ مشخص است از میان عوامل داخلی گویه عدم وجود ارتباط مؤثر و ارگانیک بین تولیدکننده و مصرف‌کننده سوزن دوزی با وزن ۰/۶۱۱ بیشترین وزن را به خود اختصاص داده است و گویه بالا بودن قیمت نهایی و تمام شده محصولات سوزن دوزی شده با وزن ۰/۲۲۰ کمترین وزن را به خود اختصاص داده است. همچنین وزن گویه ایجاد اشتغال بالاخص برای زنان سرپرست خانوار، بدون سرمایه و جوانان ۰/۲۷۲، عدم نیاز به سرمایه زیاد جهت فعالیت سوزن دوزی ۰/۲۷۹، نسل به نسل دانش سنتی سوزن دوزی و حفظ ارزش‌های فرهنگی از طریق تولیدات سوزن دوزی ۰/۵۱۶، ارزان بودن و سهولت دسترسی به مواد اولیه ۰/۴۳۰، ظرفیت بالا در جهت جذب توریسم و گردشگر ۰/۳۵۰،

امکان خلق نوآوری و تنوع در تولید محصولات سوزن دوزی ۰/۲۶۹، قدرت رقابت پذیر و صادرات گرا و ارزآوری بالا ۰/۲۶۶، انباشت دانش سنتی و بومی ۰/۲۶۷، انتقال نسل به نسل تخصص و تجربه سوزن دوزی ۰/۲۳۴، جذابیت بالای خرید محصولات سوزن دوزی نسبت به سایر تولیدات صنایع دستی ۰/۲۹۶، ایجاد خط درآمدی از طریق آموزش سوزن دوزی و توسعه فرهنگ آموزش سوزن دوزی ۰/۲۹۹، قابلیت استفاده مجدد از تولیدات سوزن دوزی شده ۰/۲۸۷، عدم وجود شبکه‌های تبلیغاتی مناسب ۰/۳۵۵، نبود برنامه‌ای راهبردی، جامع و هدف گرا ۰/۴۶۸، عدم وجود مکانیسم پذیرش سفارش تولید (داخلی و خارجی) ۰/۲۲۵، بهره‌وری پایین کارگاه‌ها و تعاونی‌های تولید ۰/۳۰۸، عدم وجود برند و نام تجاری محصول ۰/۲۸۴، عدم وجود الگو و طرح‌های خلاق و نوین ۰/۲۷۶، نبود ساز و کارهای مدیریت علمی و نوین و حاکم بودن مدیریت سنتی در تعاونی‌ها ۰/۳۷۶، عدم توجه جدی به امر آموزش و مهارت‌های آموزش زنان فعال در حوزه سوزن دوزی ۰/۳۲۴، مشکلات جسمانی عین دوخت برای زنان فعال در حوزه سوزن دوزی (ضعیف شدن چشم، کمردرد، گردن درد و...) ۰/۳۷۰ و نداشتن استقلال مالی زنان شاغل در تعاونی‌ها ۰/۳۵۳ است.

جدول ۳. وزن نسبی و مطلق و وزن نهایی هریک از عوامل خارجی

Internal Factor Evaluation				ماتریس ارزیابی عوامل خارجی
وزن نهایی	وزن مطلق	وزن نسبی	عوامل استراتژیک خارجی	
۰/۱۷۷	۳	۰/۰۵۹	تولید سوزن دوزی با باورهای مثبت و ارزیابی بهتر، با مطالعه و کسب اطلاعات بیشتر، پیش از شروع کار	O ₁
۰/۳۹۲	۴	۰/۰۹۸	وجود بانوان فعال، مبتکر، توانا، سخنور، خستگی ناپذیر و پشتکار در این عرصه	O ₂
۰/۳۱۰	۴/۵	۰/۰۶۹	استفاده و اتصال به عنوان یک رشته دانشگاهی	O ₃
۰/۵۶۳	۴/۴	۰/۱۲۸	شرکت در نمایشگاه‌های داخلی و خارجی برای تعامل بین مسئولین و مرتبطین صنعت سوزن دوزی	O ₄
۰/۲۶۷	۳	۰/۰۸۹	وجود نیروی متخصص و با تجربه در زمینه فعالیت سوزن دوزی، جهت آموزش نسل بعدی	O ₅
۰/۴۷۶	۴	۰/۱۱۹	وجود محصولات سوزن دوزی شده با کیفیت بالاتر نسبت به محصولات مشابه	O ₆
۰/۲۶۴	۳	۰/۰۸۸	ارائه و معرفی محصولات سوزن دوزی شده از طریق برگزار شدن نمایشگاه‌های متعدد مرتبط با صنایع دستی	O ₇
۰/۲۷۵	۵	۰/۰۵۵	وجود اشتراکات فرهنگی با بازارهای عمده متقاضی محصولات سوزن دوزی شده	O ₈
۰/۲۲۸	۳/۳	۰/۰۶۹	انتشار جزوات و کتب در باب فعالیت‌های سوزن دوزی شده با حمایت دولت	O ₉
۰/۳۸۸	۴	۰/۰۹۷	سیاست حمایت از تولیدات ملی که به عنوان شعار سال انتخاب شده است	O ₁₀
۰/۳۷۴	۴/۴	۰/۰۸۵	استفاده بهینه از امکانات و تسهیلات فراهم آمده توسط صدا و سیما/مطبوعات	O ₁₁
۰/۲۸۶	۳/۴	۰/۰۸۴	وجود سیستم‌های پیشرفته چون اینترنت	O ₁₂
۰/۵۵۶	۴	۰/۱۳۹	محدودیت‌های شدید در حوزه تبلیغات و ترویج	T ₁
۰/۲۶۸	۴	۰/۰۶۷	نداشتن کانال توزیع کارآمد (عدم وجود زنجیره کامل بازاریابی)	T ₂
۰/۲۰۶	۳/۵	۰/۰۵۹	نبود بازار فروش مناسب برای کالاهای تولید شده	T ₃
۰/۲۶۴	۳	۰/۰۸۸	وجود واسطه‌ها و دلالان فعالیت‌های سوزن دوزی	T ₄
۰/۳۳۵	۵	۰/۰۶۷	هجوم واردات بی‌رویه محصولات خارجی ارزان قیمت و کم کیفیت	T ₅
۰/۲۳۷	۳	۰/۰۷۹	عدم اطلاعات مدیران در مورد صادرات	T ₆

۰/۲۳۶	۴	۰/۰۵۹	کپی برداری سایر کشورها از محصولات تولیدی سوزن دوزی شده	T ₇
۰/۳۶۷	۴/۷	۰/۰۷۸	تبعیت از الگوها و سبک‌های رایج و عدم خلق نوآوری	T ₈
۰/۳۳۶	۳/۵	۰/۰۹۶	کم توجهی دولت به ترویج فرهنگ استفاده از کالاهای سنتی و دستی از جمله محصولات سوزن دوزی شده	T ₉
۰/۴۰۳	۳/۶	۰/۱۱۲	رقابت سایر کالاهای صنایع دستی با فعالیت های سوزن دوزی	T ₁₀
۰/۳۴۸	۴	۰/۰۸۷	استفاده از محصولات ماشینی مشابه سوزن دوزی با قیمت ارزانتر	T ₁₁
۰/۳۰۴	۴/۴	۰/۰۶۹	عدم ثبات اقتصادی و بویژه نوسانات قیمت و عدم اطلاع دقیق از قیمت‌های نهایی	T ₁₂



همان‌گونه که در جدول شماره ۳ مشاهده می‌شود از بین تمام عوامل خارجی گویه شرکت در نمایشگاه‌های داخلی و خارجی برای تعامل بین مسئولین و مرتب‌ترین صنعت سوزن دوزی با وزن ۰/۵۶۳، گویه محدودیت‌های شدید در حوزه تبلیغات و ترویج با وزن ۰/۵۵۶ و گویه وجود محصولات سوزن دوزی شده با کیفیت بالاتر نسبت به محصولات مشابه با وزن ۰/۴۷۶ به ترتیب بیشترین وزن‌ها را به خود اختصاص داده‌اند. همچنین گویه تولید سوزن دوزی با باورهای مثبت و ارزیابی بهتر، با مطالعه و کسب اطلاعات بیشتر، پیش از شروع کار با وزن ۰/۱۷۷، گویه نبود بازار فروش مناسب برای کالاهای تولید شده با وزن ۰/۲۰۶ و گویه انتشار جزوات و کتب در باب فعالیت‌های سوزن دوزی شده با حمایت دولت با وزن ۰/۲۲۶ به ترتیب کمترین وزن‌ها را به خود اختصاص داده‌اند.

تعیین استراتژی انتخابی

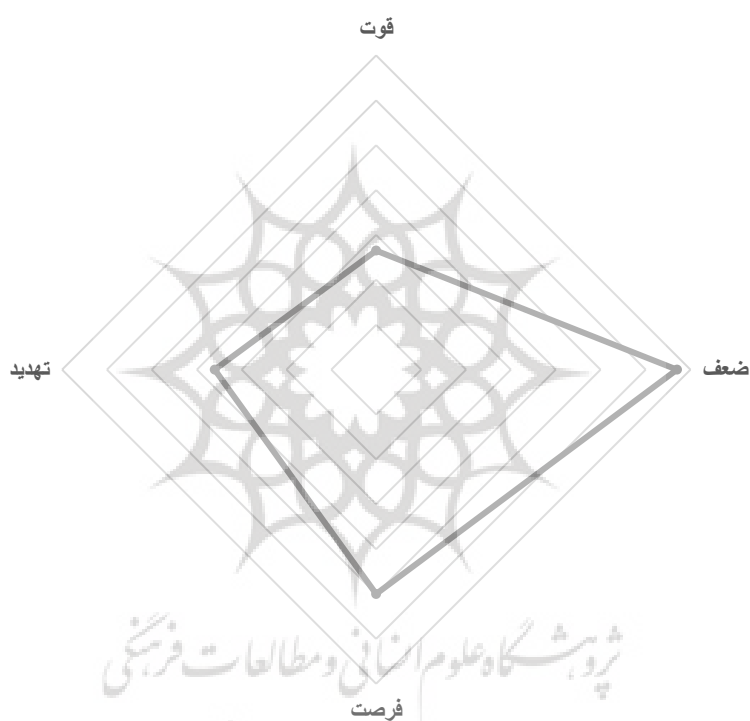
در این بخش با توجه به وزن‌های نهایی بدست آمده استراتژی‌های پیش رو که شامل چهار استراتژی SO,ST,WO,WT می‌باشند ارزیابی می‌شوند و استراتژی مناسب انتخاب می‌شوند. با توجه به وزن‌های نهایی به دست آمده در یکی از ربع‌های نمودار، دارای مقدار و امتیاز بیشتری خواهیم بود که آن ربع نشان دهنده استراتژی پیش رو می‌باشد که با انتخاب این استراتژی با توجه به منابع و محدودیت‌ها به بهترین وضعیت ممکن خواهیم رسید. در جدول ۴ ضریب وزنی و درصد اثر گذاری عوامل درونی و بیرون آورده شده است. در بین عوامل بیرونی و درونی نقاط ضعف با وزن ۴/۱۷۰ و درصد وزنی ۰/۲۶ الویت اول و قوت‌ها با وزن ۳/۷۶۵ و درصد وزنی ۰/۲۴ اولویت آخر می‌باشند.

جدول ۴. ضریب وزنی و درصد اثر گذاری عوامل درونی و بیرونی

عوامل درونی		عوامل بیرونی		
S	W	O	T	
۳/۷۶۵	۴/۱۷۰	۴/۰۰۰	۳/۸۶۰	وزن نهایی
۰/۲۴	۰/۲۶	۲۵	۲۵	درصد وزنی

منبع: یافته های پژوهش، ۱۴۰۲

نمودار به دست آمده (شکل شماره ۱) از وزن هایی نهایی عوامل درونی و بیرونی نشان از امتیاز بیشتر در ربع دوم دارد.



شکل ۱. ارزیابی عوامل داخلی و خارجی SWOT

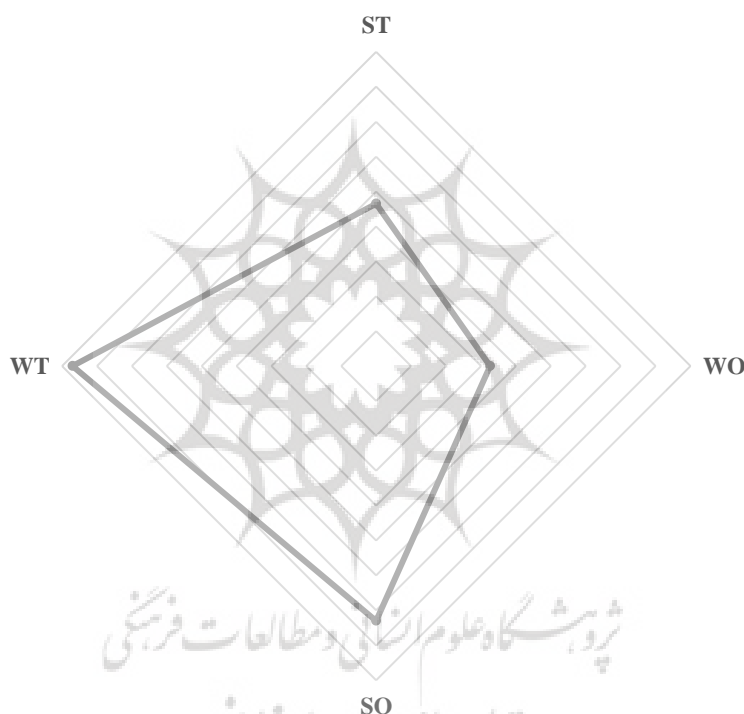
در ادامه در جدول شماره ۵ ضریب وزنی و درصد اثرگذاری استراتژی های چهارگانه آورده شده است. در این جدول بیشترین وزن را استراتژی WO یا همان استراتژی بازنگری یا انطباقی با وزن ۸/۱۷۰ دارد و الویت اول می باشد. درصد وزنی این استراتژی برابر با ۰/۲۶ درصد می باشد که نسبت به سایر استراتژی ها از درصد وزنی بالاتری برخوردار است.

جدول ۵. ضریب وزنی و درصد اثر گذاری استراتژی های چهارگانه

مجموع ضرایب عوامل مرکب				
SO	ST	WT	WO	
۷/۷۶۵	۷/۶۲۶	۸/۰۳۰	۸/۱۷۰	وزن نهایی
۰/۲۵	۰/۲۴	۰/۲۵	۰/۲۶	درصد وزنی

منبع: یافته های پژوهش، ۱۴۰۲

نمودار بدست آمده (شکل ۲) از وزن های نهایی عوامل مرکب نیز نشان از امتیاز بیشتر استراتژی WO دارد. بنابراین استراتژی پیشنهادی حاصل از تکنیک سوات راهبرد بازنگری یا انطباقی (WO) می باشد.



شکل ۲. ارزیابی عوامل استراتژیک

ارائه راهبردها

با توجه به استراتژی بدست آمده که استراتژی بازنگری یا انطباقی است راهبردهای زیر در جهت بهتر شدن وضعیت سوزن دوزی در منطقه مورد مطالعه ارائه می شود.

- حمایت دولت در جهت کاهش قیمت نهایی و تمام شده محصولات سوزن دوزی شده در پیشبرد سیاست حمایت از تولیدات ملی که به عنوان شعار سال انتخاب شده است

- افزایش تبلیغات جهت پذیرش سفارش تولید و شرکت در نمایشگاه های داخلی و خارجی برای تعامل بین مسئولین و مرتبطين صنعت سوزن دوزی
- تلاش در جهت احداث کارگاه و انتخاب نام و برند تجاری جهت شناخته شدن بهتر تولیدات به دلیل وجود محصولات سوزن دوزی شده با کیفیت بالاتر نسبت به محصولات مشابه
- ارائه طرح و الگوهای خلاق و نوین و استفاده بهینه از امکانات و تسهیلات فراهم آمده توسط صدا و سیما/مطبوعات

نتیجه گیری

اقتصاد روستایی، اصولاً مسائل اقتصادی را در محدوده جغرافیایی روستا، مطرح می نماید. به عبارت دیگر، اقتصاد روستایی عبارت است از کلیه فعالیت های فردی و اجتماعی که در محیط روستا به منظور گذران زندگی و تأمین رفاه مادی روستاییان به وقوع می پیوندد. بدیهی است که به منظور تحقق یافتن معیشت و رفاه مادی روستاییان قوانینی ضرورت می یابد که نشان دهنده طرق تولید، توزیع و مصرف در حد مطلوب و بهینه باشد. با توجه به نحوه زیست و فعالیت های تولیدی در مناطق روستایی، ایجاد امکانات اشتغال در کنار فعالیت های کشاورزی از اهمیت ویژه ای بهره مند است. فصلی بودن ماهیت فعالیت های کشاورزی و طولانی بودن فصول و توقف این فعالیت و به ویژه بیکاری پنهان به وجود آمده که نتیجه تراکم بیش از حد جمعیت بر زمین های قابل کشت و زرع است، ضرورت ایجاد اشتغال و مبارزه با بیکاری را حیاتی کرده است. شمار رو به افزایش کارگران غیر کشاورزی در مناطق روستایی یا به عبارتی رشد سریع نیروی کار غیر کشاورزی نسبت به نیروی کار کشاورزی، اهمیت گسترش فعالیت های غیر کشاورزی را در مناطق روستایی آشکار میکند. با توجه به محدودیتهای کشاورزی مناسب ترین روش ارتقاء سطح اشتغال در روستاها و افزایش درآمد ساکنان این مناطق و افزایش جذب روستانشینی ایجاد و توسعه صنایع روستایی است بدون تردید یکی از دلایل مهم در توجیه جنبه های مثبت صنایع دستی مربوط به اثرات آن در مبارزه با انواع بی کاری است. در کشورهای رو به رشد به دلیل افزایش جمعیت، بیکاری از نوع بیکاری پنهان (ماشین شویی، گل فروشی و ...) است. مخصوصاً در آن دسته از کشورها که هنوز ساختمان جامعه کشاورزی و روستایی به صورت سنتی و کهن باقی مانده است. لذا ضرورت دارد امکانات اشتغال برای این نیروی ظاهراً دارای کار فراهم شود چرا که در غیر این صورت باعث مهاجرت آنها به شهر می شود. بنابراین با امکانات گسترده ای که در زمینه ی فروش داخلی و صدور صنایع دستی به خارج وجود دارد، می توان برای این نیروی زاید در بخش کشاورزی، شغل و درآمد ایجاد کرد و از مهاجرت بی رویه ی آنان به شهرها جلوگیری کرد (یاوری، ۱۳۹۰: ۵۶).

برای تعیین استراتژی عوامل اثربخشی اشتغال به سوزن دوزی زنان روستایی بخش ایرندگان شهرستان خاش از مدل سوات استفاده شده است. نتایج این آزمون نشان داد که بهترین استراتژی در بخش ایرندگان استراتژی بازنگری یا انطباقی (WO) می باشد. و همچنین بهترین راهبردهای ارائه شده در رابطه با این استراتژی بدین صورت می باشد: - حمایت دولت در جهت کاهش قیمت نهایی و تمام شده محصولات سوزن دوزی شده در پیشبرد سیاست حمایت از تولیدات ملی که به عنوان شعار سال انتخاب شده است. - افزایش تبلیغات جهت پذیرش سفارش تولید و شرکت در نمایشگاه های داخلی و خارجی برای تعامل بین مسئولین و مرتبطين صنعت سوزن دوزی - تلاش در جهت احداث کارگاه و انتخاب نام و برند

تجاری جهت شناخته شدن بهتر تولیدات به دلیل وجود محصولات سوزن دوزی شده با کیفیت بالاتر نسبت به محصولات مشابه- ارائه طرح و الگوهای خلاق و نوین و استفاده بهینه از امکانات و تسهیلات فراهم آمده توسط صدا و سیما/مطبوعات. نتایج یافته‌های این پژوهش در مقایسه با پژوهش‌های پیشین همچون ابوالفتح زاده و همکاران (۱۳۹۵) که به ارزیابی عوامل مؤثر در توانمندسازی زنان روستایی شهرستان اصفهان پرداختند و نتیجه گرفتند که تحصیلات، اشتغال، استفاده از رسانه‌های جمعی، روابط اجتماعی و شغلی، دریافت درآمد شخصی، سلامتی، حمایت‌های دولت، استفاده از انواع آموزش‌ها، باور به برابری جنسیتی و وجود صندوق‌های اعتباری تأثیر مثبت و معنی‌داری در توانمندی زنان دارد. نظری و همکاران (۱۳۹۳) که به مطالعه تطبیقی نقوش سفالینه‌های کلپورگان با نقوش سوزن‌دوزی بلوچ پرداختند و نتیجه گرفتند که الهام‌گیری نقوش سفال کلپورگان از طبیعت، باورها و اعتقادات بلوچ در کنار نقوش سوزن‌دوزی که با الهام‌گیری از طبیعت، فرهنگ و باورهای قوم بلوچ شکل می‌گیرد، زمینه‌ساز اشتراکاتی در نقوش این هنرها شده‌اند. شورمان و همکاران (۲۰۱۴) که در تحقیقی منزلت زنان آمریکایی آفریقای تبار و انتخاب اهداف را با استفاده از نظریه اجتماعی شناختی شغلی بررسی کردند و نتیجه گرفتند که بین درک نسبت به خودکارآمدی با توسعه شغلی و اهداف رابطه معناداری وجود ندارد. و همچنین پژوهش سیسک و همکارانش (۲۰۱۷) که در پژوهش خود نقش گردشگری بر صنایع دستی در ترکیه را مورد بررسی قرار دادند و نتیجه گرفتند که گردشگری باعث شده است که سنت‌ها در ترکیه حفظ شود و در شرایط اجتماعی، اقتصادی و فردی با وارد شدن قدرت بر زنان تأثیر گذاشته و کسب و کار آنها را فراهم کرده است. کلا متفاوت است و این پژوهش سعی کرده است تا با بررسی استراتژی مناسب در زمینه صنایع دستی و به خصوص سوزن دوزی نقاط قوت و ضعف و فرصت‌ها و تهدیدهای موجود در منطقه مورد مطالعه شناسایی کند تا با مشخص شدن استراتژی موجود راهبردهای مناسب در جهت بهتر شدن وضعیت صنایع دستی در منطقه مورد مطالعه ارائه کند. همچنین این پژوهش از این حیث تازه و نو است.

منابع

- ✓ ابوالفتح زاده، ز؛ یوسفی، ع. و امینی، ا. (۱۳۹۵). «ارزیابی عوامل مؤثر در توانمندسازی زنان روستایی شهرستان اصفهان»، پژوهش نامه زنان، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، سال هفتم، شماره ۱: ص، ۳۷-۱.
- ✓ اعظمی، ه؛ حسینی، س.م.ح و صادقی، و، (۱۴۰۱)، دگرگونی های اقتصاد روستایی در پرتو اصلاحات ارضی (نمونه پژوهی: روستای گچگران از توابع بخش مرکزی شهرستان ممسنی)، مجله جغرافیا و روابط انسانی، دوره ۴، شماره ۴، صص ۷۰۸-۷۳۵.
- ✓ امید، ن، (۱۳۹۲)، مدیریت بازاریابی صنایع دستی و هنرهای سنتی. تهران: دفتر پژوهشگاه های فرهنگی.
- ✓ بایگان، م. (۱۳۸۶). بررسی مردم شناختی بازار زنجان، (طرح تحقیقاتی) صدا و سیما مرکز زنجان.
- ✓ پاپلی یزدی، م؛ ابراهیمی، م؛ (۱۳۹۴)، نظریه های توسعه روستایی، سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها، انتشارات سمت: تهران.

- ✓ سپهوند، فرخنده؛ غلامرضایی، س؛ رحیمیان، م. و ملکشاهی، ی، (۱۳۹۵)، نقش مشاغل خانگی و اهمیت آن در توانمندسازی زنان روستایی، ماهنامه شباک (شبکه اطلاعات کنفرانس های کشور)، سال دوم، شماره ۱: صص ۳۰-۲۷.
- ✓ طغرابی، م؛ رضوانی، م؛ مبارکی، م؛ ایداللهی فارسی، ج. و میرزایی، ز (۱۳۹۵)، عوامل محیطی مؤثر بر کارآفرینی فرهنگی در صنایع دستی عشایری. فصلنامه اقتصاد فضا و توسعه روستایی، سال پنجم، شماره ۳: صص ۱۹-۳۶.
- ✓ علیائی، م. و دهقان نیستانی، م. (۱۳۹۱). «توانمندیهای اقتصادی زنان قالیباف تکاب افشار و نقش آنان در توسعه روستایی شهرستان تکاب»، مجله مطالعات توسعه اجتماعی، شماره ۱: صص ۸۱-۶۸.
- ✓ فرمانداری شهرستان خاش. (۱۴۰۲). اطلاعات مربوط به جغرافیای جمعیت شهرستان خاش.
- ✓ قاسمی، فروزان، (۱۳۹۸)، بررسی رویکردهای مشارکت و اشتغال زنان بر تکیه بر اقتصاد بومی در جوامع روستایی ایران، مجله جغرافیا و روابط انسانی، دوره ۳، شماره ۱، صص ۳۳۱-۳۵۵.
- ✓ قاسمی، م؛ محمودی، س. و موسوی حاجی، ر. (۱۳۹۲). «ساختار صوری نقش طبیعی در سوزن دوزی زنان بلوچ با تأکید بر نمونه های شهرستان سراوان»، فصلنامه علمی - پژوهشی نگره، شماره ۲۷: صص ۷۳-۲۷.
- ✓ قنبری، سیروس. دهقان، م. میرکی اناری، ح، (۱۳۹۶)، تبیین و ارزیابی نقش کارآفرینی در توسعه روستایی با تأکید بر صنایع دستی (مطالعه موردی: روستاهای بخش مرکزی در شهرستان انار)، مجله پژوهش و برنامه ریزی روستایی، سال ۶، شماره ۱، صص ۱۳۲-۱۱۹.
- ✓ کلانتری، خ، سرو امینی، ش. و اسدی، ع. (۱۳۸۹). بررسی اثرات شهرک اشتهارد بر توسعه روستاهای همجوار. نشریه اقتصاد و توسعه کشاورزی (علوم و صنایع کشاورزی) شماره ۲: صص ۲۲۷-۲۳۸.
- ✓ لهسایی زاده، ع. جهانگیری، ج. خواجه، ن. (۱۳۸۴). «بررسی مشارکت اقتصادی زنان روستایی استان فارس»، مجله جامعه شناسی ایران، دوره ششم، شماره ۳، صص ۱۴۵-۱۲۴.
- ✓ محمود پور، ر. (۱۳۹۰). «نقش صنایع دستی در توسعه اقتصادی روستایی با تأکید بر گیوه بافی»، دانشگاه تربیت معلم تهران
- ✓ ملک زاده، ف؛ (۱۳۹۲)، ((تأثیر جنسیت بر اشتغال))، نشر تهران: جامعه شناسان.
- ✓ نظری، امیر؛ زکریای کرمانی، ا. و شفیعی سرارودی، م، (۱۳۹۳)، مطالعه تطبیقی نقوش سفالینه های کلپورگان با نقوش سوزن دوزی بلوچ، فصلنامه علمی - پژوهشی مطالعات تطبیقی هنر، شماره ۸ صص ۴۸-۳۱.
- ✓ نوری، ه؛ علی محمدی، ن؛ (۱۳۸۸)، ((تحلیلی بر فعالیتهای اقتصادی زنان روستایی))، مجله جغرافیا و برنامه ریزی محیطی، سال ۲۰، شماره پیاپی ۳۴، شماره ۲، صص ۱۰۴-۸۷.
- ✓ یاسینی، ر، (۱۳۹۶)، مطالعه فرهنگی و جامع هشناختی پوشاک سنتی زنان کناره دریای جنوب ایران (بوشهر، هرمزگان و خوزستان)، زن در فرهنگ و هنر، دوره ۹، شماره ۲، صص ۲۷۰-۱۸۵.

✓ یآوری، ح. و نورماه، ف، (۱۳۸۴)، نگرشی بر تحولات صنایع دستی در جهان، پژوهشگاه فرهنگ و هنر اسلامی، ج. مؤسسه آموزش عالی سوره. انتشارات سوره مهر.

- ✓ Cicek, D. Zencir, E. and kozak, N.(2017). Women in Turkish tourism" , Journal of Hospitality and Tourism Management, Vol. 31 ,pp. 228-234.
- ✓ Kabir, M.S. and Xuexi, H. (2011). Advancement of Rural Poor Women through Small Entrepreneurship Development: The Case of Bangladesh, International Journal of Business and Management, Vol. 6, PP.134- 140.
- ✓ Kocak, S. Kayabasib, N. Sanlic, S. (2017). Municipality Of Keçiören Ankara Handicrafts Education At Profession Acquirement Courses, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*:89, pp692 – 701
- ✓ Mehrotra, S. and Parida, J. K. (2017). Why is the Labour Force Participation of Women Declining in India, PP. 1- 21.
- ✓ Ngullte, O.G. (2014)." Analysing Women's Empowerment Through The Transformative Livelihood Intervention Project: A Case Study Of Shgs In Kohima And Kolo Village In Nagaland", *Human Rights International Research Journal*:3. PP191- 194
- ✓ Pettersson, K. Ahl, H. Berglund, K. Tillmar, M. (2017)." In the name of women? Feminist readings of policies for women's entrepreneurship in Scandinavia", *Scandinavian Journal of Management*, 33: 50- 63.
- ✓ Sheuermann, T.S., David, M.T and Rosali, J.H. (2014). An investigation of African- American women's prestige domain interests and choice goals using social cognitive career theory. *Vocational Behavior*, Vol. 84, PP. 273- 282.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 رتال جامع علوم انسانی